

Práce ze země

*Proč je důležitý respekt a co získáte důsledností.
Mezi tím dělat věci dobře a špatně je jen nepatrný rozdíl.
Po malých krůčcích budete postupovat nejrychleji a
dojdete nejdál.*

*Pokud budete dobře znát a umět aplikovat základní principy
práce s koněm, poradíte si s ním lehce v každé situaci.*

Radek Líbal

www.opravdovaduvera.cz

www.radeklibal.cz

Obsah

Práce ze země	1
Obsah	2
Jak je udělán výukový program	3
Co výukový program obsahuje	3
V tomto ebooku vám vysvětlím	4
10 základních pravidel práce s koněm	5
1. Vybudovat si u koně respekt.....	6
2. Ustupování koně od tlaku	7
3. Sebevědomí, emocionální vyrovnanost a plné soustředění se na koně	7
4. Vyžaduji, aby se kůň soustředil na mě a na to, co po něm chci	8
5. Vědět, co chci udělat a kde to chci udělat	9
6. Chtít po koni jen to, co je momentálně schopen udělat.....	10
7. Důslednost - pokud se už rozhodnu, že od koně něco chci, tak na tom trvám.....	10
8. Dobré provedení odměnit, špatné opakovat	11
9. Mít rád, ale nerozmazlovat	11
10. Koně vždy něco učíte, buď být lepší, nebo horší	11
Práce ze země	12
Když kůň neumí chodit na ohlávce a na vodítku	14
Ustupování od tlaku při práci ze země	19
Důslednost	15
Ovládání koně v kruhovce	14
Lonžování jaký má smysl	14
Přizpůsobení se temperamentu koně	14
Ustupování od tlaku udidla.....	14
Aby vám kůň lépe rozuměl	20
Nezapomeňte, že:	20
Jaké koně ve videu uvidíte	23

Jak je udělán výukový program

Za dobu svého ježdění, kdy jsem se snažil stále zlepšovat, jsem se účastnil mnoha výukových kurzů, přečetl spoustu knih o výcviku a viděl různá výuková videa. Něco se mi líbilo a některé myšlenky a metody jsem zkusil aplikovat, něco se mi zamlouvalo méně. V knihách mi chyběla ukázka toho, co má autor na mysli, ve videu zase nelze z časových důvodů říct všechny informace, které jsou důležité. Jenže když chcete složit úplný obrázek z puzzle, musíte mít všechny dílky. Stejně tak, když chcete dosáhnout dobrého výsledku při práci se svým koněm, potřebujete k tomu všechny důležité informace.

Abyste mohli ode mne získat všechny informace, které jsou důležité vědět a znát, obsahuje můj program jak psaný text, kde se dozvíte to, co potřebujete vědět, tak video, kde uvidíte, co je třeba vidět.

Co výukový program obsahuje

Výukový program jsem rozdělil do 3 kapitol:

1. Práce ze země 1 – práce na ohlávce a krátkém vodítku

Když se kůň nechce rozejít na ohlávce a na vodítku nebo mi chce utéct, základní získání respektu, couvání, ustupování od tlaku, obraty kolem předku i zádě. Jak postupuji, když je kůň příliš bázlivý nebo naopak nemá dost respektu.

2. Práce ze země 2 - lonžování na volno v kruhovce

Lonžování na volno v kruhovce – co jím chci docílit, jak změnit směr, jak správně provádět pobídky ke zrychlení, zpomalení a zastavení, co dělat když jde kůň proti mojí pobídce a proč to dělá a jak je důležité správné provádění pobídek.

3. Práce ze země 3 – práce na lonži

Práce na lonži, proč koně lonžuji a v čem mi to pomůže, jaké vyvazování používám, jak ho správně používat a proč, jak opravit koně když na lonži kruh příliš zvětšuje nebo zmenšuje, jak koně učím aby stál na místě i když od něj odejdu nebo šel za mnou i když není na vodítku

K videím náleží i tento ebook. Snažím se vám **podávat vždy jen důležité informace**, bez zbytečné omáčky okolo. **Pro co nejlepší porozumění** celému výukovému programu je dobré **přečíst si napřed ebook, kde vysvětluji věci, které ve videu nejsou vidět**. Např. na co se kdy soustředím, na co myslím, proč některé věci dělám, jaký mají smysl a přínos pro koně, jak často je dělám a zdůrazňuji zde i věci, které vidíte ve videu a považuji je za opravdu důležité. Přečtete-li si nejdříve ebook, **lépe pak porozumíte tomu, co uvidíte ve videu, a budete vědět na co zaměřit svoji pozornost**.

Přál bych si, aby můj výukový program pro vás měl co největší přínos a pomohl vám zlepšit vztah s vaším koněm a naplnit ho vzájemným porozuměním a oboustrannou důvěrou.

V tomto ebooku vám vysvětlím

- **základní pravidla práce s koněm**
- **jak prací ze země získávám u koně respekt,**
- **jak správně provádět a používat základní pobídky, kterými ovládáte koně při práci ze země**
- **jak je důležitá poloha vašeho těla při práci v kruhovce**
- **čeho chci prací v kruhovce dosáhnout a jaký má smysl**

- **jak koni** pro něj srozumitelným, ale nestresujícím způsobem říct, že něco udělal dobře nebo špatně,
- co je pro koně odměna.

Správné provádění jednoduchých věcí je to, co opravdu z velké části **rozhoduje** o tom, **jestli váš kůň** pro vás **bude dobrý a spolehlivý partner** a jak rychle se pod vaším vedením bude zlepšovat. **I malý rozdíl v tom, jak používáte základní pobídky** a jak důsledně vyžadujete jejich splnění, **způsobí velký rozdíl v tom, jak ochotně a dobře na ně váš kůň reaguje.**

Někteří lidé správnému provádění úplně jednoduchých pobídek nevěnují dostatečnou pozornost. Přitom někdy stačí jen trochu jinak používat pobídky, které už dávno znáte a dosáhnete mnohem lepších výsledků ještě předtím, než se naučíte další nové věci.

10 základních pravidel práce s koněm

1. **Vybudovat si u koně respekt**
2. **Ustupování koně od tlaku**
3. **Sebevědomí, emocionální vyrovnanost a plné soustředění se na koně**
4. **Vyžaduji, aby se kůň se soustředil na mě a na to, co po něm chci**
5. **Vědět, co chci udělat a kde to chci udělat**
6. **Chtít po koni jen to, co je momentálně schopen udělat**
7. **Důslednost - pokud se už rozhodnu, že od koně něco chci, tak na tom trvám**
8. **Dobré provedení odměnit, špatné opakovat**
9. **Mít rád, ale nerozmazlovat**
10. **Koně vždy něco učíte, buď být lepší, nebo horší.**

1. Vybudovat si u koně respekt

Chci-li koně cokoliv učit, potřebuji, aby mne respektoval, zajímal se o to, co po něm požaduji a měl snahu mé přání plnit.

Respekt u koně nejrychleji získám tím, že po něm důsledně vyžaduji provedení úplně jednoduchých věcí. Např. aby klusal v kruhové ohradě nebo na lonži, když po něm chci klus, aby cválal, když po něm chci cval a stál, když chci, aby stál. A to vše samozřejmě občas proložím aspoň krátkým zacouváním. Po koni **vše napřed vyžaduji pro něj co nejjemnějším způsobem, ale pokud mé pokyny neplní, svůj tlak postupně zvyšuji.**

Stejně důležité, jako důsledně trvat na svých požadavcích, je koně po dobrém provedení vždy pochválit a i když se vám práce třeba zrovna nedaří úplně podle vašich představ, zůstat úplně klidný a vnitřně vyrovnaný a do vynucování vašich požadavků nezatahovat žádné emoce.

Základní získání respektu by mělo trvat pár minut. Někdy 2 minuty, někdy třeba 10 nebo 15 minut, ale u zkažených koní to může být i o dost déle. Tento základ je třeba dále posilovat a vylepšovat. To už nedělám tak, že bych s koněm vždy pracoval v kruhové ohradě, ale tak, že od něj **každý den důsledně vyžaduji, aby dobře a přesně podle mých představ plnil jednoduché věci, které dokáže provést.** Ať už je to při čištění v boxu, sedlání, mytí nebo vedení na ohlávce do výběhu.

K tomu, **abych dále posiloval ochotu koně mne poslouchat, nepotřebuji žádný čas navíc. Potřebuji ale přesně vědět, co od koně chci a důsledně to vyžadovat.**

Budování respektu a ochoty koně vás poslouchat je dlouhodobá věc a záleží jen na vás, zda se spokojíte s tím, že váš kůň umí stát přivázaný a nebude vás kopat

nebo kousat, nebo zda ho naučíte, aby spolehlivě reagoval na vaše slovní pokyny nebo vám každé úterý došel do trafiky pro noviny.

2. Ustupování koně od tlaku

Ovládání koně ze země i při jízdě na něm je založené na tom, že kůň ustupuje od mého tlaku. Jakmile od tohoto tlaku ustoupí, tlak povolím. Tím mu vlastně poděkuji, že vyhověl mému požadavku. Pokud od tlaku neustoupí nebo jde proti němu, tlak naopak výrazně zvýším a to do té doby, než od tlaku ustoupí. Pak opět okamžitě povolím. Vždy ale musím koně napřed jemně požádat, aby provedl to, co po něm zrovna chci a dát mu možnost na mou jemnou pobídku reagovat dříve, než to po něm budu důrazně vyžadovat. Kromě toho, že je to vůči koni spravedlivé, ho tím učím dobře reagovat i na jemné pobídky.

3. Sebevědomí, emocionální vyrovnanost a plné soustředění se na koně

Při jakékoli práci s koněm, vypouštím z hlavy všechny ostatní starosti a své osobní problémy a plně se soustředím pouze na to, co od koně momentálně požaduji a nikdy předem nepočítám s tím, že by tuto věc neprovedl správně. Kůň totiž přesně vycítí, co si podvědomě myslíte, proto, když budete klidní, sebevědomí a plně soustředění, bude i on klidnější a vaše pokyny bude plnit lépe. Pokud budete sami vyděšení a přitom se budete svým hlasem snažit koně uklidnit, určitě toho nedosáhnete.

Jistě jste si všimli, že pokud se ve skupince koní jeden lekne, nebo vyděsí, jsou během okamžiku vyděšení všichni. Na stejném principu funguje i vztah člověka a koně. Kůň vždy vnímá veškeré vaše emoce. Máte-li z něčeho obavy, přenášíte je i na svého koně. Kůň je od přírody plaché a ostražitě zvíře, které, k tomu aby přežilo, potřebovalo

vždy včas zaregistrovat nebezpečí, aby mohlo utéct. Vnímá-li kůň váš strach nebo obavy, přirozeně hledá, odkud by mu mohlo hrozit nějaké nebezpečí a to ho zajímá víc, než vaše pobídky. Jste-li klidní a soustředění, naopak poskytujete koni pocit bezpečí, kůň vám více důvěřuje a ochotněji s vámi spolupracuje.

Další z emocí, které kůň velmi dobře vnímá, je vaše odhodlanost nebo nerozhodnost. Pobídky nerozhodného člověka kůň často nesplní, protože tuto jeho nerozhodnost vycítí. **Nerozhodnost člověka kůň vnímá jako slabost a příležitost k získání nadřazenosti** a začne zjišťovat, co se stane, nesplní-li jeho pokyny.

Všimněte si některých malých dětí, které nemají žádnou možnost koně k něčemu přimět silou a kůň přesto ochotně a dobře plní všechna jejich přání. Všechno je v jejich hlavě. Tyto děti přemýšlí pozitivně, mají rádi svého koně a jízdu na koni si maximálně užívají. V hlavě mají v daný okamžik jenom to, jak a kam chtějí s koněm dojet a vůbec je nenapadne, že by to jejich kůň neudělal.

4. Vyžaduji, aby se kůň soustředil na mě a na to, co po něm chci

Tak, jako já se při výcviku **soustředím na svého koně, tak i po něm vyžaduji, aby se kůň po celou dobu plně soustředil na mne a na to, co po něm chci.** A to je věnovat pozornost mým požadavkům a ne věcem, které se dějí okolo něj. Těžko může dobře plnit moje pokyny, když se stará například o to, co dělají vedle koně ve výběhu nebo kde stojí nějaká nová překážka.

Kdykoli kůň nevěnuje pozornost mně, ale věcem okolo něho, snažím se jeho pozornost získat zpět. Ne trestáním, ale dobrým **splněním jednoduchých věcí, které dobře umí.** Např. poplácáním na straně kde stojím nebo dobrým provedením jednoduchých přechodů, např. krok – klus – krok, zacouváním a podobně.

Pokud okamžitě reagujete na to, že kůň začíná ztrácet pozornost, máte s jejím získáním zpět relativně málo práce, pokud si toho však nevšímate, může se kůň rozptýlit natolik, že na vás úplně zapomene a vaše pobídky naprosto ignoruje.

5. *Vědět, co chci udělat a kde to chci udělat*

Při práci s koněm vždycky **musím přesně vědět, co chci** v příštích chvílích **udělat**, např. chci koně zastavit u konkrétního sloupku kruhovky, nechat 10 vteřin stát a pak ho naklusat. Nebo aby přede mnou zacouval s tím, že mám v hlavě konkrétní představu s jak rychlým a ochotným couváním se spokojím. Samozřejmě vždy s ohledem na to, čeho je kůň schopen.

Jestliže mám tuto jasnou a konkrétní představu snadněji **poznám, jak dobře kůň můj záměr provedl**, než kdybych si pouze řekl že, někde tamhle koně zkusím zastavit. Když přesně vím, co a kde chci s koněm udělat, vždy pak jasně vidím, jak dobře se mi můj záměr povedl provést. Vidím-li, že kůň zastaví nebo změni směr v kruhovce například o pět nebo deset metrů dále než jsem chtěl, lépe si to uvědomím a postupným tréninkem se mohu dopracovat k dokonalému provedení.

Ale **pokud nemám jasnou představu, nemám pro sebe žádnou kontrolu, jak přesně kůň reaguje** na moje pobídky.

Při přesné představě, co chci provést, zároveň začne pracovat i moje podvědomí a já automaticky opravuji koně, jestliže nereaguje přesně na moje pobídky.

Dodržováním této zásady se kůň velice rychle naučí při vašem jemném vedení dělat přesně to, co vy chcete.

6. Chtít po koni jen to, co je momentálně schopen udělat

Po koni, ať už je na jakémkoli stupni výcviku, **mohu** vždy důsledně **požadovat** jenom věci, kterým rozumí a které je schopen provést.

Mám-li například mladého koně, se kterým teprve začínám pracovat v kruhovce, mohu po něm nejdříve chtít třeba jen klus kolem kruhovky a snažím se, aby tento klus byl v pravidelném tempu. Ale nemohu od koně očekávat, že bude přesně reagovat na každou moji pobídku ať už na zrychlení, zpomalení nebo změnu směru. To se kůň musí teprve časem naučit. Ale i když se kůň na moje pobídky teprve učí reagovat, vždy chci, aby můj pokyn nakonec splnil.

Jestliže požadujete po koni věci, které není schopen provést, je kůň vašimi požadavky stresován. Navíc tím, že po něm chcete něco, co nakonec stejně neudělá, ho učíte neplnit vaše požadavky, ztrácíte jeho důvěru a respekt a komplikujete si jeho další výcvik.

7. Důslednost - pokud se už rozhodnu, že od koně něco chci, tak na tom trvám

Když se mi stane, že kůň nějaký cvik nechce provést nebo ho neprovádí přiměřeně dobře, vždy musím napřed přemýšlet o tom, jestli není chyba na mojí straně, zda po koni opravdu požaduji to, co je schopen splnit. Je velký rozdíl v tom, jestli kůň mým pobídkám rozumí, ale ignoruje je, nebo jim naopak nerozumí.

V úvahu musím vzít také to, zda koni v dobrém provedení nebrání nějaké zdravotní obtíže. Když jsem si jistý, že kůň může mé požadavky splnit, na jejich provedení důsledně trvám.

8. Dobré provedení odměnit, špatné opakovat

Protože chci, aby se můj kůň při výcviku rychle zlepšoval, **je opravdu důležité mu srozumitelně vysvětlit, zda věc**, kterou jsem po něm požadoval, **provedl dobře nebo špatně**. Hlavně při učení nových věcí **za dobré provedení koně vždy pochválím** a odměním úplně krátkou přestávkou v práci. **Při špatném provedení svůj požadavek naopak okamžitě opakuji** do té doby, než jsem s jeho provedením spokojen. Kůň se tak učí, že je pro něj lepší mé požadavky hned a co nejlépe splnit.

9. Mít rád, ale nerozmazlovat

Kůň vždy podvědomě ví, co si myslím, a když ho mám rád, pozná to a cítí se se mnou dobře. Ovšem **to, že mám koně rád, neznamená, že ho budu rozmazlovat**. **Rozmazlováním** vždycky **v koni buduji pocit jeho nadřazenosti** a toho, že si ke mně může leccos dovolit.

Každý kůň své prohřešky stupňuje a zkouší kam, až může zajít. Pokud vše podchytím na začátku, může mi k jeho opravení stačit pouhé slovo, **když prohřešky koně přehlížím, je později jejich náprava mnohem komplikovanější** a pro mne i pro koně nepříjemnější.

V mládí jsem na vlastní kůži pocítil, jak to může bolet, proto **i když koně opravdu mám rád, vždycky trvám na tom, aby mě respektoval a poslouchal**.

10. Koně vždy něco učíte, buď být lepší, nebo horší

Koně něco učím vždy když jsem s ním v kontaktu. Kůň vždy reaguje na to, co udělám, ale i na to, co neudělám. Ať už ho vedu z výběhu, čistím v boxu, sedlám

nebo na něm jezdím, vždy ho učím. Učím ho buď dobře plnit mé požadavky, nebo mé požadavky plnit neochotně a napůl, anebo to, že mě bude ignorovat.

Být lepší učím koně tak, že ho za dobré provedení pochválím, horší opravím nebo opakuji, dokud není dle momentálních schopností koně a mých představ. **Vždy je lepší za výcvikovou hodinu naučit koně dvě věci dělat dobře než v něm budovat pocit, že jich může dělat deset špatně.**

Nikdy si nedělám přesné plány, co musím při výcvikové hodině všechno stihnout, ale vždy mám čas opravit koně, pokud dělá něco špatně. Pokud trvám na tom, aby kůň věci, které umí, dělal dobře, učím ho být lepší. **Toleruji-li prohřešky koně, vlastně mu tím říkám, že takové chování je v pořádku** a koně tak učím být horší.

Práce ze země

Práci ze země používám k tomu, **abych zjistil, jaký mám u koně respekt a v případě potřeby ho získal**. Dále koně seznámil s principem ustupování od mého tlaku, naučil ho pravidelně a uvolněně klusat a cválat. S pomocí jednostranné průvlečky ho nechám, aby sám zjistil, jak se nejlépe vyhnout tlaku udidla, posílím jeho hřbet a připravím ho na práci s jezdcem.

První věc, kterou udělám, když začnu pracovat s mladým koněm nebo koněm, kterého neznám je, že zjistím, jak je ochotný přede mnou zacouvat a jak velký tlak k tomu potřebuji použít. To, **jak ochotně přede mnou kůň couvá, hodně vypovídá o tom, jak je ochotný mne respektovat**. Couvá-li přede mnou kůň s velkým odporem nebo k tomu potřebuji použít větší tlak, vím, že **první věc**, kterou potřebuji udělat, **je tento respekt získat**. Snažit se cokoli učit koně, který mne nebere příliš vážně, je opravdu **hodně neefektivní**. A to hlavně proto, že kůň v tomto případě přemýšlí spíš o tom, co udělat nemusí, než o tom, co po něm vlastně chcete.

Je to podobné jako u malých dětí. Někdo může dítěti 10x zopakovat, aby si šlo umýt ruce, a nedočká se žádné reakce. Ale pak to jednou řekne někdo jiný a dítě se najednou zvedne a jde si opravdu umýt ruce.

Když kůň neumí chodit na ohlávce a na vodítku

Pokud učíte chodit na ohlávce a na vodítku koně, který to nikdy předtím nedělal, téměř jistě narazíte na jeden ze dvou problémů. Buď bude kůň stát zaseklý na místě a nebude chtít na tah vodítka udělat ani jeden krok, nebo se vám naopak může zkoušet vytrhnout a utéct.

Když kůň stojí zaseklý na místě a nechce udělat na tah vodítka ani krok dopředu, bez povolení tahu vodítka udělám několik kroků do strany, tak abych vodítkem netáhl koně dopředu, ale kolmo do strany. Oproti tahu do strany je kůň mnohem méně stabilní, ztrácí rovnováhu a téměř vždy na něj zareaguje pohybem ve směru tahu (ustoupením od tlaku). **Jakmile kůň udělá třeba i jeden nebo dva kroky do strany, tah vodítka povolím, koně pochválím a nechám chvíli stát. Koně tak naučím, jak se vyhnout mému tlaku tzn., že když od tlaku ustoupí, tlak zmizí. Toto je i princip celého dalšího výcviku koně ať už ze země nebo pod sedlem.** Vždy je lepší nechat koně udělat třeba jen jeden krok a tlak povolit a po chvíli vše opakovat, než se snažit hned s koněm ujít příliš velkou vzdálenost.

Pokud se mi naopak kůň snaží vytrhnout, postupuji obdobně. Zase se snažím dostat kolmo od jeho hlavy a tahem vodítka ho vychýlit z rovnováhy.

Oba příklady jsou dostatečně názorně zobrazeny ve videu. Uvidíte zde roční koně, kteří před natáčením nikdy nechodili na ohlávce a na vodítku. Práce v této kapitole, kdy vidíte video sestříhané, trvala ve skutečnosti s každým koněm asi hodinu a půl. Představu o tom, jaký pokrok za tu dobu koně udělali, si můžete udělat sami.

Abych dosáhl toho, že po této době za mnou koně chodí na povoleném vodítku, bylo nejdůležitější to, že jsem se ze začátku spokojil s tím, že koně udělali třeba jen jeden nebo dva kroky. Tuto vzdálenost jsem pak postupně prodlužoval. Tohle je také názorný příklad toho, že **výcvik jde většinou mnohem rychleji dopředu, když jdete po malých krůčcích, které však mohou následovat poměrně rychle za sebou, než když se snažíte udělat najednou příliš velký skok.**

Ustupování od tlaku při práci ze země

Jakmile u koně získám základní respekt, druhá věc, kterou ho při práci ze země učím, je ustupování od mého tlaku. **Na ustupování od tlaku je založené celé ježdění na koni. Čím lépe od vašeho tlaku kůň při jízdě ustupuje, tím snáze ho můžete ovládat.** To, že koně seznámíte s ustupováním od vašeho tlaku při práci ze země, neznamená, že až na něj nasednete, půjde vše samo a že byste bez toho na koni nemohli jezdit, ale když kůň už ví, že se vašemu tlaku nejlépe vyhne, když od něj ustoupí, je pak další výcvik jednodušší.

Ze země koně učím od mého tlaku ustoupit předkem, zádí a zacouvat. Kůň však vlastně ustupuje od tlaku i když ho chci naklusat, nacválat nebo naopak zpomalit.

Důležité, učíte-li koně ustupovat od vašeho tlaku, **je tlak zvyšovat postupně.** Začít napřed vždy co nejjemnějším tlakem – úplně stačí třeba lehký dotyk, jestliže na něj kůň nezareaguje, zatlačíte víc, když kůň stále neustoupí, je lepší si pomoci třeba napřed lehkým klepnutím vodítka nebo bičíku. Určitě se nenechte svést k tomu, že se budete s koněm přetlačovat.

Není třeba, aby kůň napoprvé ustupoval příliš dlouho nebo daleko. Lepších výsledků dosáhnete, když koně přimějete ustoupit třeba jen 2 kroky a tlak povolíte, kůň

si tak lépe uvědomí, jak se tlaku vyhnout. Postupně pak můžete samozřejmě po koni chtít, aby od vašeho tlaku ustupoval stále dále.

Důslednost

To, jak bude váš kůň spolehlivý a jak ochotně a rychle bude plnit vaše přání, záleží na tom, jak vy budete důslední a zda necháte koně vaše požadavky plnit špatně, nebo tak napůl, nebo budete od koně vyžadovat v rámci jeho možností vždy dobré provedení.

Ve videu toto demonstruji opakovaným couváním. Pokud kůň přede mnou nezacouve dostatečně rychle a ochotně, pomohu si třeba plácnutím vodítka přes plece, udělám několik kroků dopředu a couvání opakuji. Jakmile kůň přede mnou zacouve v rámci svých možností dobře, naopak ho pochválím a nechám chvíli v klidu.

Kůň situaci, kdy mu někdy řeknete, nemusíš dělat to, co po tobě chci a někdy musíš mne poslouchat, vůbec nerozumí. Žije-li kůň např. ve stádě v pastevním odchovu, vždy ví, že jsou koně, kteří jsou mu nadřazení a musí je respektovat a nevnímá to nijak negativně. Stejně tak ale ví, že jsou koně, kterým je nadřazen on a klidně je vyžene od krmení. Všimněte si, že kůň následuje ty, které vnímá jako jemu nadřazené. O ty, podřízené se, pokud mu zrovna někde nepřekáží, moc nestará. Tím, že koně někdy necháte dělat to, co chce on a někdy vyžadujete jeho poslušnost, v něm vytváříte pocit, že vaše nadřazenost v hierarchii jak ji on vnímá, není jasně daná a že o ni může bojovat. A bojuje o ní tak, že stále zkouší, jestli vás poslouchat opravdu musí. Tím, že koni vysvětlíte, že opravdu chcete, aby vás vždy poslouchal, dosáhnete mimo jiné toho, že vám váš kůň bude lépe rozumět. A když vám bude lépe rozumět, může vám i více důvěřovat.

Mnoho lidí si myslí, že opravovat banální chyby, které kůň dělá je pro ně jenom ztráta času. Pravda ale je, že tím už v blízké budoucnosti mnohonásobně víc času získáte a budete mít koně, který vám bude více důvěřovat a bude rychle a ochotně plnit vaše přání.

Ovládání koně v kruhovce

Při práci v kruhovce, ale i při couvání, obrazech a ustupování koně od tlaku je rozhodující poloha vašeho těla vůči koni.

Když chci, aby přede mnou kůň couval, jdu zepředu přímo proti jeho hlavě. Pokud dojdou příliš blízko a kůň přede mnou dostatečně necouvá, svoji pobídku (tj. můj pohyb zepředu proti koni) zesílím plácnutím vodítka přes plece koně. Plácnutí opakuji, dokud kůň necouvá přiměřeně svým momentálním schopnostem. Jakmile začne couvat podle mých představ, nechám ho udělat už třeba jen tři kroky, couvání ukončím a pochválím ho. Koni tak dobře vysvětlím, jak se vyhne mému tlaku a postupně ho naučím couvat už třeba jen na můj pohyb proti němu. Tímhle si u koně poměrně rychle získáte respekt a dosáhnete toho, že i v kritických situacích, kdy se kůň třeba lekne nebo vyděsí, nejde nikdy proti vám, nesrazí vás a také na vás nikdy neútočí.

Když s koněm provádím obraty, jdu zase přímo z boku proti jeho předku nebo zádi, podle toho čím chci, aby kůň ustupoval.

Při zrychlení pohybu v kruhovce koně pobízím tak, že se pohybuji vždy na úrovni zadě koně nebo spíše za ní. Naopak při zpomalení koně se pohybuji na úrovni hlavy koně nebo před ní. Čím kratší dobu s koněm pracuji, tím musí být moje pobídky výraznější, tzn., že se pohybuji více za zádi koně při zrychlení a více před hlavou koně při zpomalení. Ve videu jsem se snažil toto vždy dostatečně zdůraznit.

Jestliže chci, aby se kůň začal pohybovat směrem ode mne (např. při couvání nebo změně směru v kruhovce), neměl bych svůj pohyb proti němu zastavit nebo přerušit dokud kůň nesplní můj požadavek. Pokud totiž přeruším svůj pohyb proti koni dříve než kůň udělá to, co jsem po něm chtěl, vnímá to jako ukončení mojí pobídky a to, co po něm požaduji nemusí dokončit. Také tohle jsem se snažil názorně ukázat a zdůraznit ve videu. Je to další příklad toho, kdy opravdu malý rozdíl v provedení pobídky rozhoduje o tom, jak dobře vás kůň poslouchá.

Lonžování - jaký má smysl

Při lonžování v kruhovce na volno (ale i na lonži) učím koně několik věcí. Jednak si u něho získávám větší respekt a učím ho ustupovat od mého tlaku, ale další neméně důležitá věc, kterou se kůň učí, je klusat a cválat ve stejném, pravidelném tempu.

Možná si říkáte, že klusat a cválat váš kůň od přírody umí a máte pravdu. Co ale kůň od přírody neumí je klusat a cválat v pravidelném rovnoměrném tempu na kulatém kruhu. A zvláště v prvních týdnech po obsednutí tohle jistě oceníte.

Jízda na koni je mnohem pohodlnější, příjemnější a kůň je vždy ve větší pohodě, když je uvolněný. A proto, aby se kůň mohl vůbec při klusu a cvalu uvolnit, musí se napřed naučit chodit v pravidelném tempu.

Když s koněm začínám klusat nebo později cválat v kruhovce, vždy ho nechám, ať si zvolí takové tempo, jaké mu vyhovuje. Pak se ale snažím, aby toto tempo udržoval co nejvíc stejném. Jakmile zpomalí nebo začne zastavovat, pobídnu ho dopředu. Někteří koně mají hlavně zpočátku tendenci zpomalovat nebo zastavovat téměř neustále. **Důležité je vždy koně pobídnout co nejdříve potom co začne**

zpomalovat nebo zastavovat. Rychle se tak naučí klusat pravidelným tempem. Co vám naopak v tomto případě nepomůže, je reagovat na tuhle chybu koně stále silnější pobídkou.

Pokud je kůň při lonžování příliš rychlý, snažím se sám co nejvíce uvolnit a pobídky minimalizovat a být sám co nejvíce v klidu. Žádný kůň většinou sám od sebe neběhá rychle příliš dlouhou dobu. Pokud toto dělá v kruhovce je to pravděpodobně reakce na vás. Citliví koně mohou reagovat i na vaše horší vnitřní rozpoložení.

Pokud chcete, aby byl váš kůň v klidu, musíte být v klidu především vy sami.

Přizpůsobení se temperamentu koně

Intenzitu pobídky, kterou používám, je vždy třeba přizpůsobit temperamentu a povaze koně.

Když je kůň hodně temperamentní nebo bázlivý, mé pobídky by měly být co nejjemnější, tak aby na ně kůň přiměřeně ochotně, ale ne vyděšeně nebo zbrkle.

Pokud naopak pracuji s koněm, který je flegmatický nebo se mnou spolupracovat nechce, musím být někdy i dost důrazný.

To, jak je vaše pobídka přiměřená vždy poznáte podle reakce koně. Pokud kůň na vaši pobídku reaguje neochotně nebo s velkou prodlevou, je třeba ji postupně zesílit. Pokud vidím, že je kůň příliš zbrklý, neuvolněný nebo vyděšený, používám naopak co nejjemnější pobídky a všechny své pohyby se snažím trochu zpomalit. Někteří koně mohou být z příliš rychlých pohybů vyděšeni.

Ve videu uvidíte práci s oběma typy koní a můžete si udělat představu, jakou používám intenzitu pobídky při práci s bázlivým koněm nebo naopak s koněm, který nemá žádný respekt.

Ustupování od tlaku udidla

To, jak dobře se váš **kůň** podvoluje tlaku udidla, je jen další forma ustupování od tlaku. Jediný rozdíl je v tom, že kůň neustupuje od tlaku vaší ruky při práci ze země nebo vaší nohy při jízdě na něm, ale **reaguje na tlak udidla**.

Jeden ze způsobů, jak koně připravit na to, jak se správně podvolit tlaku udidla, je **použití jednostranné průvlečky při lonžování**. Pokud se zde kůň chce vyhnout tlaku udidla, musí dát krk a hlavu do pozice, kterou po něm vyžadují i při ježdění. **Průvlečka je navíc ke koni tak spravedlivá, jak to moje ruka nikdy nedokáže**. Vždy ve stejný okamžik se napne a vyvine tlak na udidlo a vždy ve stejný okamžik také povolí a záleží jen na koni, jak moc bude s udidlem bojovat a jak rychle pochopí, jak se tlaku udidla vyhne. **Na mojí zodpovědnosti je ale to, aby průvlečka byla dostatečně dlouhá na to, aby se kůň tlaku udidla vůbec mohl vyhnout**. Hlavně zpočátku je určitě lepší nechat průvlečku spíše delší než kratší.

Další efekt, který lonžování pomocí jednostranné **průvlečky** má, je ten, že kůň při něm **posiluje a protahuje svalstvo hřbetu**. To je důležité zvláště u mladých koní, kteří nejsou zvyklí a úplně připraveni na to, nosit na svém hřbetě váhu jezdce. Jestliže pak na takového koně nasednete, po nějaké době kůň už nemá ve svém hřbetě dost síly na to, aby jím dokázal při jízdě správně pracovat, když na něm nese váhu jezdce. Hřbet koně pak zůstane trvale propadlý a kromě toho, že na koni se ztuhlým nebo propadlým hřbetem je jízda vždy méně pohodlná, omezuje propadlý hřbet správnou práci zadních

nohou a to, že se do něj přenáší větší otřesy při jízdě, také není pro zdravý koně úplně ideální. **Je důležité si uvědomit, že kůň dostatečně neposílí svalstvo hřbetu za týden nebo za měsíc.** Obvykle koně lonžuji na jednostranné průvlečce zhruba jeden rok. Začínám s tím většinou před obsednutím, ale pokračuji i po obsednutí koně. Na jednostranné průvlečce koně lonžuji ze začátku 10 – 15 minut a později třeba 20 minut. Hlavně před obsednutím a po obsednutí koně takto lonžuji každý den, když s ním pracuji a během roku věnuji postupně více času práci pod sedlem a méně lonžování. Takže po jednom roce koně lonžuji na jednostranné průvlečce 1x až 2x týdně zhruba 20 minut.

Při lonžování s jednostrannou průvlečnou je dobré si uvědomit to, že aby kůň mohl hlavou ustoupit od tlaku udidla, namáhá svalstvo krku a hřbetu. A jakmile má tyto svaly tak unavené, že nedokáže od tlaku udidla ustoupit a zůstane o udidlo opřený, je vždy lepší průvlečku sundat a lonžování ukončit.

Musím říct, že nejsem velký fanoušek různých gumových vyvázání. Guma totiž umožňuje koni krk a hlavu zvedat a jít tak v podstatě proti tlaku a s tlakem udidla spíše bojovat, než aby byl nucen se mu podvolit. Navíc koni při neustálém přetahování se s gumou tvrdne huba a to určitě není to, co bych chtěl vyvázáním docílit. Kůň, když bojuje s gumovým vyvázáním, posiluje vlastně úplně opačné svaly, než jsou potřeba pro správné držení krku a hřbetu. Tím, jak mu gumové vyvázání umožňuje zvedat hlavu nahoru, posiluje svaly, kterými krk a hlavu zvedá. Já se však snažím docílit toho, aby posiloval svaly, kterými krk a hlavu dává dolů, a které mu zvedají hřbet.

Aby vám kůň lépe rozuměl

Možná si říkáte, že odvést na ohlávce a vyčistit umíte koně taky a nepotřebujete to dělat jinak nebo na tom něco měnit. Vysvětlím vám, jaký vliv má to, jak se ke koni

chováte při každodenní péči o něj na to, jak dobře a spolehlivě vás poslouchá, když na něm pak jedete.

Koně mají jednoduchou hierarchii: buď jsou někomu nadřazení, nebo je někdo nadřazen jim anebo o nadřazenost s někým bojují. Takto vnímají svět vždy a v jakékoliv situaci.

Jestliže při ježdění chcete, aby vás kůň dobře a spolehlivě poslouchal, měli byste na něj mít stejné požadavky i při každodenní péči o něj a vždy, když jste s ním v kontaktu.

Pokud totiž někdy (například při práci v kruhovce) vyžadujete, jeho poslušnost a **někdy** (např. při každodenní péči) **tolerujete věci, které dělá proti vaší vůli** nebo ho necháte, aby vaší vůli nebral příliš na vědomí, **kůň neví, jestli jste nadřazení vy jemu, nebo on vám.** Vlastně mu tak pomáháte získat pocit, že o svoji nadřazenost s vámi může bojovat. A kůň to dělá tak, že zkouší, co se stane, když nebude respektovat vaše přání. To je však ten lepší případ. V tom horším vás může třeba kopnout nebo kousnout, když bude mít pocit, že mu třeba někde překážíte nebo se mu nebude líbit vaše chování vůči němu.

Samozřejmě, že úplný základ je to, aby kůň uměl stát přivázaný, ale vždy ho postupně učím něco dalšího a to, co už umí, se snažím dále co nejvíc vylepšit. Chci, aby například při čištění v boxu stál na místě, i když uvázaný není, ustoupil už od mého minimálního tlaku, a když mé požadavky už dobře plní, snažím se je dále zvyšovat. Po koni pak chci např., aby stál neuvázaný i při sedlání, mytí, přišel ke mně na zavolání a vymyslet můžete cokoli dalšího.

To, když učím koně např. stát v boxu neuvázaný, je hlavně o klidu a důslednosti. Čistím-li koně a chci přitom, aby stál neuvázaný v klidu na místě, postavím ho na to místo v boxu, které mně vyhovuje, a mám v hlavě jasnou představu toho, jak chci, aby se kůň choval. Jestliže kůň udělá třeba krok dopředu, lehkým dotykem nebo je-li to

třeba tak větším tlakem nebo poklepáním na plece koně přiměji udělat zase krok zpátky a pokračuji v čištění. I kdyby třeba krok dopředu nebo jakoukoliv jinou chybu kůň opakoval třeba 30x za sebou, vždy **je důležité** necítit se jeho jednáním dotčený, zůstat **v úplném klidu a opravit chybu, kterou kůň udělal.**

Jakmile se necháte vyvést z klidu, **kůň to okamžitě vycítí** a získává nad vámi pocit převahy **a zkouší, kam až může zajít.** Pokud kůň udělá větší chybu, například prudkým otočením hlavy a otevřenou hubou naznačí, že by mne mohl kousnout, zůstanu v úplném klidu, ale **má odpověď je mnohem důraznější.** Je opravdu **důležité** v té chvíli **nedělat pohyb směrem od koně, ale proti němu** a třeba ho silně plácnu rukou. Pak koně opět postavím na původní místo a pokračuji v čištění. Jestliže by se stalo, že by mne kůň doopravdy kousnul, má odpověď by byla ještě důraznější, neplácnul bych ho už jenom rukou, ale třeba vodítkem, ohlávkou, uzdečkou nebo čímkoli, co bych měl v tu chvíli po ruce. Po pravdě řečeno, je to už nejméně 20let, co mne kůň naposledy kousnul. Je to tím, že **vždy řeším už malé problémy s chováním koně, nečekám, že se vyřeší samy a nenechám je přerůst v problémy velké.** A to, že mne kůň kousne, považuji za velký problém.

Koně mám opravdu rád, ale vážím si i svého zdraví a nemám pocit, že bych ho kdykoli znovu našel na hromadě hnoje. Proto vždy **trvám na tom, aby kůň měl ke mně respekt.** Kromě respektu, ale **chci, aby ke mně měl i důvěru.** A tu získám tak, že **moje reakce na chybu, kterou kůň udělá, bude vždy odpovídat tomu, jak moc se kůň provinil.** Udělá-li krok dopředu, když chci, aby stál na místě, opravdu jemně ho přiměju udělat krok zpět. Ale zkusí-li mne kůň např. kousnout, moje odpověď pocítí stejně, jako bych já cítil jeho kousnutí. **Kůň vždy ví, když udělá chybu a přiměřený trest nikdy nevnímá jako křivdu** nebo nějak negativně. A to proto, že v přirozeném prostředí nebo ve stádě se takhle koně k sobě chovají.

Čemu kůň určitě nerozumí je teorie, že když na něj budete „hodní“ to znamená, že budete tolerovat jeho špatné chování vůči vám, bude pak hodný i on na vás. To se právě nikdy nestane. **Kůň to, že tolerujete jeho chyby, vnímá jako vaši slabost a získává pocit, že jste v jeho hierarchii pod ním a může si k vám vše dovolit.** A když má pak pocit, že mu třeba někde překážíte nebo že mu vaše chování vadí, klidně vás třeba kopně nebo kousne.

Chcete-li zjistit, jak velký máte u svého koně respekt, můžete zkusit následující věc. Když při krmení nasypete koni do žlabu oves nebo granule, stoupněte si před žlab a nechte koně chvíli stát asi metr od žlabu a od vás. Bude-li kůň v klidu stát a čekat, máte u něj opravdu dobrý respekt. Bude-li se však kůň tlačit ke svému krmení a třeba se vás snažit odstrčit nebo prostě krmení rychle sežrat, můžete respekt vašeho koně k vám určitě zvýšit.

Na závěr bych chtěl říct ještě jednu důležitou věc. Máte-li nyní pocit, že vás váš kůň příliš nerespektuje, **jako první věc potřebujete jeho respekt získat.** Můžete to udělat kdekoli, ale nejsnáze a nejrychleji vám to půjde v kruhové ohradě. Přimějte koně, aby klusal nebo cválal směrem, jakým vy chcete, přimějte ho, aby směr změnil, když to vy chcete, aby stál, když to vy chcete, a aby před vámi couval, když to vy chcete. A další dny pak své požadavky vůči koni pomalu stupňujte. **Uvidíte, že čím lépe vás bude váš kůň respektovat a poslouchat, tím větší radost budete ze vzájemné spolupráce mít.**

Nezapomeňte, že:

- První věc, kterou musíte začít, je získat si u koně respekt
- Spolehlivost vašeho koně je zrcadlem vaší důslednosti

- S vaším koněm budete moct pracovat a ovládat ho tak snadno, jak snadno bude ustupovat od vašeho tlaku
- Pokud se má kůň zajímat o to, co po něm chcete, musíte být v hierarchii, jak ji on vnímá, nad ním.

Věci, které jste si zde přečetli, uvidíte postupně i ve třech videích a věřím, že vám tento text pomůže lépe porozumět jejich obsahu. Nechci vám ukazovat jen koně, který už dávno všechno umí, proto ve videu uvidíte koně v různém stupni výcviku.

Jaké koně ve videu uvidíte:

Poměrně často jsou ve videích vidět roční žlutobílý APH hřebec a roční černá fríská klisna s kterými se před natáčením nijak nepracovalo. Tito koně ale nebyli ani nijak zkažení a práce s nimi šla poměrně rychle dopředu. S těmito koňmi se natáčelo dvakrát půl dne, první den vodění ve výběhu a asi po dvou týdnech práce v kruhovce.

Dále ve videu uvidíte malou žlutobílou dvouletou APH klisnu, která za sebou měla základy práce ze země a byla vyrovnaná, vstřícná a ochotná.

Starší, dobře krmený ryzák hucul naopak pracovat uměl, ale příliš se mu nechtělo.

Větší strakatá teplokrevná kobylna na které vám ukazují jak koně rozejít na lonži, je opravdu ochotná a spolehlivá pod sedlem, ale podle vyjádření majitele pracovala v kruhovce poprvé v životě.

Žlutá QH klisna Carrera O Rima, byla v době natáčení tohoto programu 4letá a práci ze země už docela dobře zvládá.

Tímto také děkuji všem majitelům koní, kteří je k natáčení poskytli.

Přeji vám, aby tento program měl pro vás co největší přínos a užili jste si hodně hezkých chvil s vaším koněm.

Radek Líbal